

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра юридичної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

_____. _____. 2020

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ

для підготовки фахівців за ступенем вищої освіти магістр
за спеціальністю 053 «Психологія»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Minor _____

Київ – 2020

Робоча програма з навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» складена відповідно до програми підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістр за спеціальністю 053 «Психологія», за заочною формою навчання.

Розробники:

МЕДВЕДЄВ Володимир – професор кафедри юридичної психології, доктор психологічних наук, професор

ОХРИМЕНКО Іван – професор кафедри юридичної психології, доктор юридичних наук, професор

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри юридичної психології
Протокол від ____ . ____ . 2020 року № ____

**Завідувач кафедри
юридичної психології**

Олена КУДЕРМІНА

Схвалено науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ

Протокол від ____ . ____ 2020 року № ____

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЄВ

1. Програма навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» є практична діяльність психолога у сфері конфліктних взаємодій.

Міждисциплінарні зв'язки: Сучасні соціальні та політичні конфлікти, Професійна етика, Психологія іміджу організації та керівника, Психологія конфлікту.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Конфлікт як соціально-психологічний феномен.
2. Міжособистісні конфлікти.
3. Внутрішньоособистісні конфлікти.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** навчальної дисципліни є: розкрити основні закономірності виникнення і розвитку конфліктів, основні напрями управління ними; навчити здобувачів вищої освіти розв'язувати типову задачу діяльності; сформувати у них такі якості і властивості, знання, вміння і навички, які дозволяють виконувати типову задачу діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Психології конфлікту» є засвоєння здобувачами вищої освіти основних теоретичних понять і положень психології конфлікту, оволодіння системою знань про особливості виникнення конфліктів, основні принципи і технології управління ними, набуття студентами навичок практичної роботи з конфліктами.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- основні закономірності виникнення і розвитку конфліктів;
- специфіку різних форм прояву конфліктів та їх типологію;
- психологічні особливості поведінки учасників конфліктних ситуацій;
- психологічні технології управління конфліктами;
- особливості діяльності психолога щодо профілактики, попередження, діагностики та врегулювання конфліктів у різних сферах людської взаємодії.

уміти:

- аналізувати й узагальнювати прослуханий та прочитаний матеріал з проблем діагностики, попередження, розв'язання та врегулювання конфліктів, застосовувати набуті знання в практичній діяльності;
- володіти методикою конфліктологічних досліджень;
- обирати стратегії раціональної поведінки в конфліктних ситуаціях;
- здійснювати цілеспрямований вплив на процес розвитку та вирішення конфліктів у ділових та неформальних ситуаціях;
- володіти психологічними прийомами і навичками

безконфліктного спілкування.

- проводити цілеспрямовану роботу щодо профілактики й попередження конфліктів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин/ 3 кредити ECTS.

Мова навчання: українська мова.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри юридичної психології, які безпосередньо проводять заняття k015@naiaau.kiev.ua.

2. Структура навчальної дисципліни

Тема 1. Конфлікт як соціально-психологічний феномен

Зміст. Об'єкт і предмет психології конфлікту. Основні завдання психології конфлікту на сучасному етапі розвитку науки. Базові категорії психології конфлікту.

Поняття про конфлікт. Співвідношення понять, що характеризують складні ситуації в житті людини: „труднощі”, „проблемна ситуація”, „критична ситуація”, „екстремальна ситуація”, „конфлікт”, „стрес”, „фрустрація”, „криза”.

Позитивні і негативні функції конфліктів. Необхідні й достатні умови виникнення конфлікту. Класифікація конфліктів. Основні структурні елементи конфлікту. Динаміка конфліктів. Форми протікання конфлікту. Стратегії і тактики поведінки опонентів у конфліктних ситуаціях.

Психологічні особливості конфліктної взаємодії. Визначення ситуації як конфліктної. Адекватність сприймання конфліктної ситуації. Роль комунікативних бар'єрів у виникненні конфліктів. Типові викривлення інформації при сприйманні конфліктної ситуації (за Є.Мелібрудю).

Тема 2. Міжособистісні конфлікти

Зміст. Психологічна характеристика міжособистісного конфлікту. Аналіз основних підходів у вивченні міжособистісних конфліктів: мотиваційного, когнітивного, організаційного, діяльнісного.

Чинники виникнення міжособистісних конфліктів. Поняття про конфліктогени, їх види. Закономірності ескалації конфліктогенів. Типи комунікативної поведінки.

Особистісні передумови розвитку конфліктів. «Конфліктність» та «конфліктофобія»: психологічний аналіз та співвідношення понять. Типи конфліктних особистостей. Конфліктостійкість як вид психологічної стійкості особистості. Компоненти конфліктостійкості.

Вплив емоцій на розвиток конфлікту.

Міжособистісний конфлікт на різних етапах онтогенезу. Гендерні особливості поведінки учасників конфліктних ситуацій.

Тема 3. Внутрішньоособистісні конфлікти

Зміст. Поняття «внутрішньоособистісний конфлікт», особливості інтраперсональних конфліктів. Аналіз провідних психологічних концепцій у дослідженні внутрішньоособистісних конфліктів.

Основні умови та причини виникнення конфліктів особистості. Форми і критерії їх прояву. Види внутрішньоособистісних конфліктів.

Комплекс неповноцінності: характеристика, симптоми, шляхи подолання.

Психологічні умови попередження внутрішньоособистісних конфліктів. Чинники, способи та механізми їх подолання.

3. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		заочна форма навчання	
Кількість кредитів ЕКТС – 3	Галузь знань «Соціальні та поведінкові науки» (05) Спеціальність: «Психологія» (053)	Вибіркова Minor	
Кількість розділів – 1	за кошти фізичних та юридичних осіб	Рік підготовки: 1 рік 8 міс.	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
			11-й
		Лекції	
			6 год.
		Семінарські	
			6 год.
		Практичні	
			8 год.
		Самостійна робота	
			70 год.
		Вид контролю:	
		залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувача вищої освіти –	Ступінь вищої освіти: магістр		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

- для заочної форми навчання – 20% : 70 % (1:3,5)

2. Структура залікового кредиту (тематичний план)

№ з/п	Назви тем	Всього годин	в т.ч. аудиторних			Само-стійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні заняття	
1.	Конфлікт як соціально-психологічний феномен.	26	2	2		22
2.	Міжособистісні конфлікти.	32	2	2	4	24
3.	Внутрішньоособистісні конфлікти.	32	2	2	4	24
	Форма підсумкового контролю – залік					
	Всього по дисципліні	90	6	6	8	70

4. Плани семінарських та практичних занять

Тема 1. Конфлікт як соціально-психологічний феномен.

Семінарське заняття – 2 год.

1. Аналіз структурних елементів конфлікту
2. Сторони конфлікту.
3. Умови протікання конфлікту.
4. Образи конфліктної ситуації.
5. Дії учасників конфлікту.
6. Типологія конфліктів.
7. Динаміка конфлікту.

Тема 2. Міжособистісні конфлікти.

Семінарське заняття – 2 год.

Практичне заняття – 4 год.

1. Види і причини конфліктів у міжособистісній взаємодії.
2. Незадовільність потреб як джерело конфліктної протидії.
3. Конструктивна і деструктивна функція міжособистісних конфліктів.
4. Стадії, стратегії і тактики протидії у міжособистісних конфліктах.

Мета практичного заняття: Взаємодія й взаємозалежність людей. Теорія соціальних ролей. Причини й мотиви виникнення міжособистісних конфліктів та їх типологізація. Соціально-психологічне протистояння індивідів. Способи розв'язання міжособистісних конфліктів.

Тема 3. Внутрішньоособистісні конфлікти.

Семінарське заняття – 2 год.

Практичне заняття – 4 год.

1. Природа внутрішньоособистісних конфліктів.
2. Захисні механізми при внутрішньоособистісних конфліктах

Мета практичного заняття: Потреби, інтереси, цінності й мотиви поведінки особистості. Внутрішні й зовнішні суперечності особистості. Причини, джерела та форми прояву внутрішньоособистісних конфліктів. Основні способи розв'язання внутрішньоособистісних конфліктів. Психологічний захист особистості у конфлікті. Наслідки внутрішньоособистісних конфліктів. Роль конфлікту у формуванні особистості.

5. Завдання самостійної роботи

Вимоги до організації самостійної роботи слухачів та структура навчальних завдань визначаються робочими навчальними програмами дисципліни.

Основними завданнями самостійної роботи слухачів є підготовка і виконання поточних навчальних завдань, а також самостійне вивчення окремих питань дисципліни. Самостійна робота передбачає також підготовку відповідей на наступні запитання.

1. Структура конфлікту. Стратегії поведінки учасників конфлікту.
2. Стратегії поведінки учасників конфлікту.
3. Типи конфліктних особистостей..
4. Аналіз конфліктних ситуацій.
5. Конфліктостійкість особистості
6. Поняття «внутрішньоособистісний конфлікт», особливості інтраперсональних конфліктів, їх види.
7. Аналіз провідних психологічних концепцій у дослідженні внутрішньо-особистісних конфліктів.
8. Психологічні умови попередження та вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.

6. Методи навчання та контролю

Основними методами навчання є лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота, виконання поточних контрольних завдань, виконання тестових завдань, підготовка реферативних повідомлень. Оцінка якості засвоєння навчальної програми з дисципліни «Психологія конфлікту» включає поточний контроль успішності, виконання самостійної роботи та складання підсумкового екзамену.

7. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю

1. Предмет і завдання психології конфлікту.
2. Міждисциплінарні зв'язки психології конфлікту.
3. Теоретичні та соціально-історичні передумови виникнення психології конфлікту.
4. Філософсько-соціологічний та психологічний підходи в дослідженні феномену конфлікту.
5. Особливості дослідження проблем конфлікту в Україні.
6. Методи психологічного вивчення конфлікту.

7. Поняття про конфлікт та умови його виникнення.
8. Функції конфлікту.
9. Загальна класифікація конфліктів.
10. Структура конфлікту.
11. Динаміка конфлікту.
12. Форми протікання конфліктів.
13. Психологічна характеристика міжособистісного конфлікту.
14. Основні чинники виникнення міжособистісних конфліктів.
15. Конфліктогени, їх види. Закономірності ескалації конфліктогенів.
16. Аналіз мотиваційного підходу у вивченні міжособистісного конфлікту.
17. Когнітивний підхід у дослідженні міжособистісного конфлікту.
18. Діяльнісний підхід у вивченні міжособистісного конфлікту.
19. Організаційний підхід у визначенні міжособистісного конфлікту.
20. Особистісні передумови виникнення конфліктів.
21. Конфліктність особистості. Типи конфліктних особистостей.
22. Конфліктостійкість як вид психологічної стійкості особистості. Компоненти конфліктостійкості.
23. Міжособистісний конфлікт на різних етапах онтогенезу.
24. Стратегії поведінки опонентів у конфліктних ситуаціях.
25. Вплив емоцій на розвиток конфлікту.
26. Загальна характеристика внутрішньоособистісного конфлікту.
27. Основні умови та причини виникнення внутрішньоособистісних конфліктів.
28. Проблема внутрішньоособистісного конфлікту в роботах представників психоаналітичного напрямку.
29. Аналіз внутрішньоособистісного конфлікту в гуманістичній психології.
30. Внутрішньоособистісний конфлікт в когнітивній психології.
31. Класифікація внутрішньоособистісних конфліктів.
32. Комплекси неповноцінності: психологічна характеристика, особливості подолання.
33. Способи подолання внутрішньоособистісних конфліктів.
34. Психологічні умови попередження внутрішньоособистісних конфліктів.
35. Внутрішньогруповий конфлікт: психологічна характеристика.
36. Психологічна характеристика міжособистісно-групового конфлікту.
37. Види міжособистісно-групових конфліктів.
38. Особливості управління міжособистісно-груповими конфліктами.
39. Поняття про міжгрупові конфлікти та механізми їх виникнення. Види міжгрупових конфліктів.
40. Мотиваційний підхід у вивченні міжгрупових конфліктів.
41. Когнітивний підхід у дослідженні міжгрупових конфліктів.
42. Ситуативний підхід у вивченні міжгрупових конфліктів.
43. Міжетнічні конфлікти: загальна характеристика та особливості управління ними.
44. Міждержавні конфлікти.
45. Міжконфесійні конфлікти.
46. Управління міжгруповими конфліктами.
47. Сімейні конфлікти, їх характеристика, основні види.

48. Причини виникнення та класифікація подружніх конфліктів.
 49. Конфлікти між батьками і дітьми.
 50. Особливості попередження і розв'язання подружніх конфліктів.
 51. Розлучення як спосіб завершення подружнього конфлікту.
 52. Психологічні умови попередження і конструктивного вирішення конфліктів між батьками і дітьми.
 53. Конфлікти в організаціях: загальна характеристика, основні види, причини виникнення.
 54. Управлінські конфлікти як особливий вид конфліктів в організаціях.
 55. Психологічні умови та способи профілактики і попередження конфліктів в організаціях.
 56. Методи конструктивного розв'язання конфліктів в організаціях.
 57. Педагогічні конфлікти, їх характеристика, основні види.
 58. Причини виникнення конфліктів між вчителями та учнями.
 59. Функції учнівських конфліктів.
 60. Психологічні умови попередження і конструктивного розв'язання конфліктів між вчителями та учнями.

8. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Поточний контроль – 60			Підсумковий контроль		Сума
T1	T2	T3	40		100
20	20	20			

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74		D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

10. Рекомендована література

1. Василюк Ф.Е. Жизненный мир и кризис: типологический анализ критических ситуаций // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб., 2001. – С.277-298.
2. Петровская Л.А. О понятийной схеме социально-психологического анали-за конфликта // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб., 2001. – С. 298-309.

3. Козер Л.А. Реалистический и нереалистический конфликт // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб.: Питер, 2001. – С.59-67.
4. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Межличностный конфликт // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб., 2001. – 448 с. – С.371-380.
5. Левин К. Типы конфликтов // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб., 2001. – С. 113-118.
6. Мерлин В.С. Психологические конфликты // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб., 2001. – С. 224-252.
7. Савчинська Л.О. Діагностика психологічних комплексів сімейного походження // Обрії. - 1998. –№ 2. - С. 79-82.
8. Козер Л.А. Функции социального конфликта // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб.: Питер, 2001. – С.43-48.
9. Кемпбелл Д. Релистическая теория межгруппового конфликта // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб.: Питер, 2001. – С.410-415.
10. Максименко С.Д., Медведєв В.С. Юридична психологія: підручник/С.Д. Максименко, В.С. Медведєв. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. - 448 с.
11. Юридична психологія: підручник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.: заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – Вид. 2-є, доопр. та доп. – К.: КНТ, 2008. – 352 с.
12. Юридична психологія. Альбом схем з коментарями / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.: заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – Вид. 3-є, доопр. та доп. – К.: КНТ, 2008. – 152 с.
13. Юридична психологія: словник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.: заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – Вид. 2-ге, уточ. та доп. – К.: КНТ, 2008. – 224 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Національний Темпус-офіс в Україні. – Режим доступу до сайту: <http://tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskyj-proces.html>
2. Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.unesco.org/>
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.mon.gov.ua>.
4. jurist-online.com/ukr/uslugi/.../005.php –
5. www.pravoznavec.com.ua/books/276/20101/18/
6. www.nai.au.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/nomer4/all_mak.html
7. www.info-works.com.ua/disertacia/.../636.h.